

BMT-nin 23-cü İqlim Dəyişikliyi Konfransı

COP23 harada keçirilib?

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 23-cü İqlim Dəyişikliyi Konfransı (COP23) ekoloji problemləri müzakirə etmək üçün siyasi liderlərin, qeyri-dövlət aktorlarının və fəalların bir araya gəldiyi beynəlxalq toplantı idi. Konfransda Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının (UNFCCC) Tərəflərinin 23-cü Konfransı, Kioto Protokolunun Tərəflərinin XIII iclası (CMP13) və Paris Sazişi Tərəflərinin birinci iclasının ikinci sessiyası həyata keçirildi. Konfrans 2017-ci il 6-17 noyabr tarixləri arasında Almaniyanın Bonn şəhərində keçirildi.

Konfransın məqsədi iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə planlarını, o cümlədən Paris Sazişinin 2020-ci ildə qüvvəyə mindikdən sonra necə işləyəcəyi ilə bağlı təfərrüatları müzakirə etmək və həyata keçirmək idi. COP-a Ficinin Baş Naziri Frank Bainimarama sədrlik etdi və bu, ilk dəfə olaraq inkişaf edən dövlətin danışıqlara sədrlik etməsi idi. Almaniya hökuməti konfrans obyektlərinin tikintisinə 117 milyon avronu (135,5 milyon dollar) ötmüş əhəmiyyətli dəstək göstərmişdi.

COP23 ilk növbədə Paris Sazişinin texniki detallarına diqqət yetirsə də, bu, prezident Donald Trampın ABŞ-ın sazişdən çıxacağını elan etməsindən sonra baş tutan ilk tərəflər konfransı idi.

Paris Sazişinin praktikada necə işləyəcəyini müəyyən edən təfərrüatlardan ibarət Paris Qaydaları Kitabı üzrə əhəmiyyətli irəliləyiş əldə edilmişdi. COP23 ambisiyanı gücləndirən "Fici Momentumu" ilə nəticələndi.

COP23-də Asanlaşdırıcı Dialoq kimi tanınan Talanoa Dialoquna üz tutmaq təklifi irəli sürüldü. Talanoa Dialoqu ölkələrin Paris Sazişinin uzunmüddətli məqsədlərinə nail olmaq istiqamətində bu günə qədər əldə etdikləri uğurları qiymətləndirmək və 2020-ci ilə qədər Milli Müəyyən Təhminləri artırmaqda kömək etmək üçün nəzərdə tutulmuş əhatəli bir prosesdir. Talanoa Dialoqu 2023-cü ildən başlayaraq hər beş ildən bir keçiriləcək global vəziyyətin qiymətləndirilməsinin də xəbərçisi idi.

Həmin tarixlərdə inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr arasında 2020-ci il öncəsi fəaliyyətlə bağlı fikir ayrılığı yaranmağa başlamışdı. Konfransın ilk günündə inkişaf etməkdə olan ölkələr, o cümlədən Çin və Hindistan, Kyoto Protokoluna uyğun olaraq inkişaf etmiş ölkələrin 2020-ci ilə qədər etməli olduqları tullantıların azaldılmasına aid olan məsələni müzakirə etmək üçün gündəm maddəsi tələb etdilər. İnkişaf etmiş ölkələr bu məsələnin başqa forumlarda müzakirə oluna biləcəyini iddia edərək, tələbə qarşı çıxdılar. Nəhayət, Tərəflər 2018 və 2019-cu illərdə emissiyaların azaldılması üzrə irəliləyişləri nəzərdən keçirmək və 2018 və 2020-ci illərdə iqlimin maliyyələşdirilməsinə dair iki qiymətləndirmə aparmaq üçün əlavə inventar sessiyaları keçirmək barədə razılığa gəliblər. Böyük Britaniya, Almaniya və İspaniya da daxil olmaqla bir çox Avropa ölkələri COP23 zamanı Doha Düzəlişini ratifikasiya etdilər. Həmçinin COP23 zamanı Suriya Paris Sazişini imzalayacağını elan edərək, ABŞ-ın razılaşmanı rədd edən yeganə ölkə olaraq qalmasına səbəb oldu.

Tərəflər altı illik fasilədən sonra kənd təsərrüfatı ilə bağlı tarixi qərara gəldilər. Müqavilə əsasında kənd təsərrüfatı sektorunda təsirlərin azaldılması, uyğunlaşma üçün yeni strategiyaların hazırlanması və həyata keçirilməsi üçün Koroniviya Kənd Təsərrüfatı Birgə Tədqiqatı təsis edildi.

Tərəflər həmçinin Gender Fəaliyyət Planını və Yerli İcmalar və Yerli Xalqlar Platformasını formalaşdırdılar, hər ikisi BMT-nin İqlim Danışıqlarında ənənəvi olaraq təcrid olunmuş qrupların iştirakını artırmaq üçün nəzərdə tutulub.

Bununla yanaşı, Böyük Britaniya, Kanada və Yeni Zelandiya da daxil olmaqla 30 ölkədən ibarət qrup 2030-cu ilə qədər kömürün elektrik enerjisi istehsalını aradan qaldırmağı hədəfləyən "Powering Past Coal" Alyansını yaratdı.

COP23-də İqlim Fəaliyyəti Biznes Assosiasiyasının (CABA) nümayəndə heyətinə İcraçı Direktor Maykl Qrin başçılıq etdi. Massaçusets ştatının Qanunverici orqanından olan siyasətçilər - Cim Kantvel, Coş Katler, Cen Benson və Senator Maykl Barrett iqlim danışıqları haqqında öz fikirlərini bölüşdülər. Nümayəndə heyəti Şimal-Şərq Universitetinin əməkdaşları tərəfindən dəstəklənmişdi.